

- НАПН України. - Тематичний спецвипуск «Когнітивні процеси та творчість». – Одеса, 2010. – С. 378-381.
18. *Фоменко К.І.* Розробка та апробація методики «Діагностика губристичної мотивації» / К.І. Фоменко // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Вип. 43. Серія: Психологія. - Харків: ХНУ, 2010. - № 902. – С. 301-304.
  19. *Хекхаузен Х.* Мотивация и деятельность. - 2-е изд. / Под ред. Д.А.Леонтьева, Б.М.Величковского. - СПб.: Питер-пресс; М.: Смысл, 2003. - 864 с.
  20. *Чирков В.И.* Самодетерминация и внутренняя мотивация поведения человека // Вопросы психологии - 1998.- №3. - С. 116-132.
  21. *Bahm A.* Axiology: The science of values; Ethics: The science of ought ness. A pair of books bound together. – 1980. – 234 p.
  22. *Maslow A.* Motivation and personality. Rev. ed. New York: Harper and Row. 1970.
  23. *Nikolaus B. Enkelmann.* Власть харизмы / Die Macht Der Motivation: Омега-Л, Интерэксперт, 2014. - 286 с.

Відомості про автора:

Волошина Валентина Віталіївна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри теоретичної та консультативної психології Інституту соціології, психології та соціальних комунікацій НПУ імені М. П. Драгоманова.

Статтю подано до друку 15.04.2015.

УДК 378.147.091.31-051:159.9

© Н. М. Дідик, 2015 р.

Н. М. Дідик (м. Кам'янець-Подільський)

СПЕЦИФІКА ПРОВЕДЕННЯ ТРЕНІНГУ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧУЩИХ ХАРАКТЕРИСТИК ОСОБИСТІСНОЇ ЗРІЛОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

У статті розглянуто специфіку проведення тренінгу розвитку професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів. Проаналізовано його мета і завдання, три блоки і структура занять. Теоретичну основу тренінгу розвитку професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів становили вправи з різних видів терапії. У тренінгу використовувалися релаксаційні і психогімнастичні вправи, психодіагностичні методики, повчальні притчі, групові дискусії, рольові ігри, творчі завдання, психомалюнки, музикотерапія. Обґрунтовано результати формульованого експерименту, достовірність яких перевірена за допомогою методів математичної статистики. Подані отримані дані діагностики механізмів самозміни у тренінгу за результатами анкети рефлексивності. Окреслено висновки та перспективи подальших досліджень даної проблеми.

Ключові слова: особистісна зрілість, особистісне зростання, механізми самозміни, психологічний тренінг, конструктивна активність, зріла особистість.

В статье рассмотрена специфика проведения тренинга развития профессионально значимых характеристик личностной зрелости будущих психологов. Проанализирована его цель и задание, три блока и структура занятий. Теоретическую основу тренинга развития профессионально значимых характеристик личностной зрелости будущих психологов составляли упражнения из разных видов терапии. В тренинге использовались релаксационные и психогимнастические упражнения, психодиагностические методики, поучительные притчи, групповые дискуссии, ролевые игры, творческие задания, психорисунки, музыкотерапия. Обоснованы результаты формирующего эксперимента, достоверность которых проверена с

помощью методов математической статистики. Поданы полученные данные диагностики механизмов самоизменения в тренинге по результатам анкеты рефлексивности. Очерчены выводы и перспективы дальнейших исследований данной проблемы.

Ключевые слова: личностная зрелость, личностный рост, механизмы самоизменения, психологический тренинг, конструктивная активность, зрелая осособистисть.

The specific of realization of training of development professionally of meaningful descriptions of personality maturity of future psychologists is considered in the article. His aim and task, three blocks and structure of employments are analyzed. Theoretical basis of training of development professionally of meaningful descriptions of personality maturity of future psychologists was made by exercises from the different types of therapy. Relaxation exercises, diagnostic methodologies, instructive parables, group discussions, role plays, creative tasks, picture, musictherapy were used in training. The results of forming experiment, authenticity of that is tested by means of methods of mathematical statistics are reasonable. Got these diagnosticians of mechanisms of self-change are given in training on results the questionnaire of reflection. Conclusions and prospects of further researches of this problem are outlined.

Keywords: personal maturity, personal growth, self-transformation mechanisms, psychological training, constructive activity, ososbystist mature.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими завданнями. В умовах сучасної гуманізації суспільства гармонійний розвиток особистості, її потенційних можливостей є актуальною проблемою. Теперішнє суспільство вимагає активних, діяльних людей, здатних реалізувати свій особистісний потенціал, власні здібності, будувати гармонійні відносини з собою та оточуючими, прагнути до самовдосконалення і самотворення, бути активним суб'єктом свого життя, творцем власної долі, особистісно зрілою людиною. Актуальним розвиток особистісної зрілості є для майбутніх психологів, які працюють у системі відносин "людина-людина", де особистісний компонент підготовки є особливо значущим.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковується розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Останні дослідження особливостей розвитку особистісної зрілості і самоактуалізації у процесі професійної підготовки стосуються праць П. П. Горностая, Л. В. Долинської, Ю. Г. Долінської, Л. М. Кобильнік, Г. Ю. Кравець, О. О. Міненко, Л. В. Мови, Л. В. Потапчук, О. В. Темрук, Т. С. Яценко та ін. За словами О. О. Міненко, стрижнем психологічної готовності до професійної діяльності психолога-практика є особистісне зростання спеціаліста, що передбачає не лише розвиток особистості, а й прагнення до найповнішого розкриття власного потенціалу та готовність до самозмінювання [3, с. 176]. Основним засобом розвитку особистісної зрілості науковці найчастіше називають методи активного соціально-психологічного навчання.

Разом з тим, недостатньо досліджень щодо опису цілісної моделі розвитку професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів у процесі їх професійної підготовки. В більшості випадків підготовка психологів обмежується лише наданням їм відповідної інформаційної бази з навчальних дисциплін. Але професійна підготовка також повинна спрямовувати майбутніх психологів у напрямку розвитку особистісної зрілості. Це стало метою для написання статті – розкрити специфіку проведення тренінгу розвитку професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів.

За словами Л. В. Потапчук, для активізації розвитку компонентів особистісної зрілості найбільш ефективними є індивідуальні форми роботи: консультування, бесіди з урахуванням індивідуальних особливостей особистості, елементи навчальної психодіагностики [4, с. 158]. О. С. Штепа зауважує, що складовою соціально-психологічної технології актуалізації особистісної зрілості є тренінг "Актуалізація особистісної зрілості" [7, с. 140]. На думку О. В. Темрук, ефективним засобом розвитку особистісної зрілості є соціально-психологічний тренінг, який "має містити вправи на формування адекватної самооцінки, позитивного ставлення до себе і майбутньої професії,

розвиток емпатії, формування довіри, розширення професійно-ціннісних орієнтацій, розвиток професійних здібностей, гуманістичної спрямованості, особистісне зростання” [6, с. 198].

К. Корольова вважає, що використання психологічного тренінгу для забезпечення особистісного зростання передбачає елементи психокорекції і психотерапії [2, с. 76]. При особистісному зростанні виникають зміни як у внутрішньому світі людини, так і в її відносинах з зовнішнім світом. На думку Д. М. Рамендик, суть цих змін в тому, що людина поступово звільняється від спотворюючого впливу психологічних захистів; стає здатною довіряти інформації, що сприймається, а не “фільтрувати” її з метою захисту свого “Я-образу”; “живе теперішнім”; стає більш відкритою для нової зовнішньої інформації; краще розуміє свої почуття і переживання; об’єктивно оцінює свої можливості; бере на себе відповідальність за те, що від неї залежить; планує своє життя згідно власних переконань, а не відповідно до нав’язаних ззовні стереотипів [5, с. 35].

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Концептуальними при розробці програми розвитку професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів були положення гуманістичної психології про те, що кожна людина є активним суб’єктом власного розвитку; прагне до самовдосконалення і реалізації власних потенційних можливостей; потенціал досягнення особистісної зрілості закладено у людині від народження (А. Маслоу, К. Роджерс та ін.). Програма формувального експерименту складалася на основі положень про розвиток особистісної зрілості під час професійної підготовки, запропонованих І. П. Андрійчук, О. Г. Білою, Т. І. Білухою, П. П. Горностаєм, Ю. Г. Долінською, Б. Б. Іваненко, Л. М. Кобильнік, О. О. Міненко, Л. В. Мовою, І. М. Сергієнко, О. В. Темрук, О. С. Штепою, Т. С. Яценко та ін.

Мета застосування розвивальної програми полягала у цілеспрямованому розвитку у майбутніх психологів професійно значущих характеристик особистісної зрілості, підвищення суб’єктності кожного студента, актуалізація його прагнення до реалізації власних можливостей, розкриття потенціалу особистісного зростання, підвищення загального рівня особистісної зрілості. Програма спрямована на реалізацію таких завдань: розвиток інтраперсональної конструктивної активності (навичок саморегуляції поведінки, самостійного і творчого виконання завдань, актуалізації інтелектуальних інтересів), інтерперсональної конструктивної активності (здатності до встановлення глибоких емоційно насичених контактів, емпатійного ставлення до оточуючих, навичок етичної поведінки, усвідомлення себе автором вчинку), трансперсональної конструктивної активності (тотожності зі своїм Я, позитивного ставлення до себе, прийняття своїх переживань, актуалізації пошуку смислу життя і прагнення до реалізації власних здібностей).

З метою виявлення ефективності розвивальної програми було сформовано експериментальну і контрольну групи (по 40 студентів у кожній). До експериментальної групи увійшло 10% майбутніх психологів другого курсу з низьким рівнем розвитку професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів, 72,5 % з середнім і 17,5% з високим рівнем. Експериментальна група під час проведення тренінгових занять ділилася на 2 підгрупи.

Програма розвитку професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів передбачала індивідуальну і групову форми роботи. Індивідуальними формами роботи виступали: ведення щоденників самоаналізу професійно-особистісного розвитку під час вивчення психологічних дисциплін, ведення щоденників особистісного зростання під час відвідування тренінгів особистісного росту. Груповою формою роботи був тренінг.

Мета тренінгу – підвищити розвиток професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів. Завдання тренінгу:

1. Створити умови для розвитку професійно значущих характеристик особистісної зрілості у майбутніх психологів.

2. Забезпечити засвоєння теоретичних знань з проблеми професійно значущих характеристик особистісної зрілості у майбутніх психологів.

3. Сприяти набуттю практичних навичок розвитку професійно значущих характеристик особистісної зрілості у майбутніх психологів.

Сформувати прагнення до професійного і особистісного зростання. Тренінг включав 14 занять, що розвивали інтраперсональну конструктивну активність (“Саморегуляція”, “Самостійність”, “Креативність”, “Інтелектуальність”), інтерперсональну конструктивну активність (“Комунікабельність”, “Емпатійність”, “Моральність”, “Відповідальність”), трансперсональну конструктивну активність (“Его-ідентичність”, “Самоприйняття”, “Аутентичність”, “Трансцендентність”, “Самоактуалізація”). Заняття поєднувалися у три блоки [1, с. 139-141].

Перший блок занять спрямований на оптимізацію проявів вдосконалення структури та функцій особистості, що відображають характеристики інтраперсональної конструктивної активності. Заняття на тему “Саморегуляція” сприяло розвитку свідомого керівництва особистістю своїми потребами, емоціями, поведінкою відповідно до вимог ситуації і доцільності, вдосконалення дій самоорганізації. Заняття на тему “Самостійність” розвивало здатність до вибору, незалежність поведінки і суджень, ініціативність, стимулювати вчинки самокорекції. Заняття на тему “Креативність” підвищувало прагнення до творчості та авторського бачення світу, розвивало творчу спрямованість особистості, рівень здібності породжувати незвичайні ідеї, відхилитися від традиційних схем мислення, стимулювало вчинки творчості. Заняття на тему “Інтелектуальність” розвивало загальні мислительні здібності, інтелектуальні інтереси, прагнення до набуття психологічних знань.

Другий блок занять спрямований на оптимізацію проявів вдосконалення способів міжособистісної взаємодії та конструктивного особистісного впливу, що відображають характеристики інтерперсональної конструктивної активності. Заняття на тему “Комунікабельність” розвивало соціальну сенситивність, комунікативні здібності, здатність до швидкого встановлення тісних, емоційно насичених контактів. Заняття на тему “Емпатійність” передбачало розвиток емпатійних переживань, гуманістичної спрямованості, готовності до співпереживання оточуючим, стимулювання до виконання альтруїстичних та емпатійних вчинків. Заняття на тему “Моральність” активізувало суспільно конструктивну поведінку, совіслівість, прагнення до дотримання загальнолюдських цінностей, готовність до надання допомоги людям. Заняття на тему “Відповідальність” розвивало здатність до відповідального вчинку, визнання себе автором певного проекту і прийняття на себе його наслідків.

Третій блок занять спрямований на оптимізацію проявів вдосконалення структури самоідентичності, що відображають характеристики трансперсональної конструктивної активності. Заняття на тему “Его-ідентичність” передбачало розвиток зрілої ідентичності, ясності Я-концепції, постійної схожості зі своїм Я, з переживанням себе як цілісності. Заняття на тему “Самоприйняття” підвищувало рівень самооцінки, безумовного прийняття свого Я, довіри до себе, згоди із собою. Заняття на тему “Аутентичність” оптимізувало відкритість новому досвіду, здатність до спонтанного і безпосереднього вираження власних почуттів, вчинків і орієнтацій бути самим собою. Заняття на тему “Трансцендентність” розвивало здатність до трансцендентних переживань, відчуття власної сенсовості, прагнення осягнути смисл життя. Заняття на тему “Самоактуалізація” сприяло розвитку здатності особистості найбільш повно і вільно реалізовувати свої можливості, прагнення до самовираження, здійснювати вчинки самоактуалізації, активність у розвитку здібностей.

Структура тренінгового заняття: вступна частина (привітання), основна частина (вправи, спрямовані на розвиток професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів), заключна частина (рефлексія заняття, домашнє завдання). Теоретичну основу тренінгу склали вправи з психоаналізу, клієнт-центрованої терапії, екзистенційної терапії, трансактного аналізу, арттерапії (терапія з використанням малюнків, музикотерапія, бібліотерапія, драмотерапія та ін.). Використовувалися психогімнастичні вправи (в середині тренінгу після емоційно складних вправ для зняття психічного і фізичного напруження) і релаксаційні вправи (в кінці тренінгу для розслаблення учасників). Після кожної вправи проводилася її рефлексія, в кінці кожного заняття –

рефлексія заняття в цілому, в кінці тренінгу, на останньому занятті, – рефлексія всього тренінгу. Кожне заняття починалося з привітання, інформаційного повідомлення про відповідну професійно значущу характеристику особистісної зрілості майбутніх психологів. Використовувалися психодіагностичні методики, повчальні притчі, групові дискусії, рольові ігри, творчі завдання, психомалюнки, музикотерапія та ін. В кінці тренінгового заняття учасникам давали домашнє завдання. В ході тренінгу використовувалися деякі прийоми АСПН: спонтанна невимушена дискусія, робота з психомалюнком, рольова гра, психогімнастичні вправи.

Групові дискусії під час тренінгу спрямовувалися на обговорення професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів, наприклад, розкрити зміст понять “самостійність”, “відповідальність”, “трансцендентність” та ін. Часто до обговорення цих питань спонукало прослуховування притч відповідної тематики. У результаті групових дискусій найбільше розвиваються інтелектуальність, креативність, комунікабельність. Рольова гра – ігровий метод, предметом вивчення якого є закономірності міжособистісного спілкування. Учасникам пропонувалося виконати роль згідно з їх уявленнями про характер і манери поведінки персонажа, а також ситуацію, яку пропонується розіграти за ролями. Рольова гра найбільше сприяє розвитку комунікабельності, креативності, саморегуляції.

Психогімнастичні вправи найчастіше застосовувались всередині заняття для зняття психічного і фізичного напруження після “емоційно складних” вправ. Релаксаційні вправи були спрямовані на психічне і фізичне розслаблення, зняття напруги. Часто релаксація застосовувалася в кінці тренінгу. Психогімнастичні і релаксаційні вправи найбільше розвивають саморегуляцію, самостійність, креативність, аутентичність. Особливе місце в програмі тренінгу особистісного зростання займали індивідуально-орієнтовані завдання самопізнання і самовдосконалення.

Учасники під час відвідування тренінгових занять вели щоденники особистісного зростання. Під час відвідування тренінгів майбутні психологи вели щоденники особистісного зростання. Студентам пропонувалося описувати зміст кожного заняття, кожну вправу за впливом на їх особистість оцінювати за шкалою “1–5” (“найменший вплив–найбільший вплив”). Найбільш високі оцінки отримали такі тренінгові вправи: плакат “Мое майбутнє”, психомалюнки (“Наша група на безлюдному острові”, “Дерево”, “Моя емблема”, “Мій настрій – малюнком”), релаксаційні вправи (“Занедбаний сад”, “Повітряна кулька” та ін.), “Рекламний ролик”, “П’ять добрих слів”, “Мій портрет у променях сонця”, “Чарівний стілець”, “Лист до себе”, “Розмова з долею”, “Покажи ситуацію”, “Зіпсований телевізор”, психогімнастичні вправи. Майбутнім психологам найбільше подобалися вправи з використанням малюнків, музики, вправи на підвищення самооцінки, з використанням невербальних засобів спілкування.

Найнижчі бали отримали вправи: “Аналіз переносу”, “Дзеркало гніву”, “Стіна нерозуміння”, “Продовж речення про відповідальність”, “Ніхто з вас не знає, що я...”, “Незвичайне привітання”, “Формула відповідальності”, “Малюнок за інструкцією”, “Парадокси”, “Лист марсіанину”, “Мій життєвий шлях”, “Друкарська машинка”. Отже, майбутнім психологам важко давалися вправи, що потребували ґрунтовного самоаналізу, самокритики, філософських роздумів.

В більшості випадків активність при виконанні вправ і їх обговоренні вищою була у майбутніх психологів з високим рівнем особистісної зрілості. Вони менше застосовували захисних механізмів, більше налаштовувалися на співпрацю, не відмовлялися брати участь у вправах, на відміну від студентів з нижчим рівнем особистісної зрілості.

Очікуваним результатом тренінгу було підвищення рівня розвитку професійно значущих характеристик особистісної зрілості у майбутніх психологів. Для діагностики механізмів самозміни майбутніх психологів після тренінгу використовувалась анкета рефлексивності. Результати анкетування опрацьовувалися за шкалами: відстороненість, позитивна дисоціація, гностична компетентність, артикульованість, лабільність, оригінальність, критичність, когнітивність. За результатами табл. 1, найвищий рівень розвитку компонентів рефлексивності має позитивна дисоціація. У 40% майбутніх психологів високо розвинена здатність побачити себе збоку, вони

вміють бути одночасно об'єктом і суб'єктом спостереження, у 57,5% досліджуваних ця здатність розвинена на середньому рівні, а у 2,5% респондентів – на низькому рівні вираженості [1, с. 148].

Таблиця 1

Результати діагностики механізмів самозміни майбутніх психологів за анкетною рефлексивності

Компонент рефлексивності	Низький рівень		Середній рівень		Високий рівень	
	К-сть осіб	У %	К-сть осіб	У %	К-сть осіб	У %
Відстороненість	17	42,5	18	45	5	12,5
Позитивна дисоціація	1	2,5	23	57,5	16	40
Гностична компетентність	2	5	32	80	6	15
Артикульованість	3	7,5	29	72,5	8	20
Лабільність	2	5	33	82,5	5	12,5
Оригінальність	11	27,5	28	70	1	2,5
Критичність	1	2,5	36	90	3	7,5
Когнітивність	-	-	26	65	14	35

Максимальне значення на середньому рівні властиве критичності: 90% студентів вміють посередньо раціонально прогнозувати ступінь здійснюваності різних варіантів рішення проблеми. На середньому рівні вираженості високі значення мають також лабільність, гностична компетентність, артикульованість. Це свідчить про те, що 82,5% майбутніх психологів експериментальної групи на середньому рівні можуть вибудовувати альтернативні гіпотези. 80% досліджуваних мають посередній “багаж” знань, відповідних до проблемної ситуації. 72,5% респондентів на середній швидкості актуалізують найбільш адекватні до проблемної ситуації фрагменти знань.

Найнижчий рівень розвитку властивий відстороненості, що на низькому рівні вираженості досягає максимальних показників – 42,5%. Ці студенти мають низьку здатність до емоційного відчуження від ситуації. Низький рівень відсутній за когнітивністю, що означає відсутність студентів із нерозвиненим домінуванням когнітивного компоненту у прийнятому рішенні стосовно проблемної ситуації. 27,5% респондентів нездатні знаходити нестандартні рішення, діяти нестереотипно. Показники оригінальності мають середній рівень розвитку у 70% досліджуваних.

Після тренінгу особистісного зростання проведено повторну діагностику в експериментальній і контрольній групах за методиками, що використовувалися у констатувальному експерименті. Результати обчислення достовірності одержаних даних в досліджуваних характеристиках за G-критерієм і критерієм χ^2 показали, що професійно значущими характеристиками особистісної зрілості, які набули найбільш значущих змін під час формувального експерименту у майбутніх психологів, є: характеристики інтраперсональної конструктивної активності (саморегуляція), інтерперсональної конструктивної активності (комунікабельність, емпатійність), трансперсональної конструктивної активності (Его-ідентичність, самоприйняття, аутентичність). Ці характеристики є більш динамічними, а тому легше і швидше піддаються розвитку. Професійно значущими характеристиками особистісної зрілості майбутніх психологів, які зазнали менш значних позитивних змін під час формувального експерименту, виявилися характеристики інтраперсональної конструктивної активності (креативність, інтелектуальність), інтерперсональної конструктивної активності (моральність). Розвиток цих характеристик вимагає більше часу через складність механізмів їх формування і функціонування та їх більшу статичність. Зміни середнього ступеня вираженості мають характеристики інтраперсональної конструктивної активності (самостійність), інтерперсональної конструктивної активності (відповідальність), трансперсональної конструктивної активності (трансцендентність, самоактуалізація) [1, с. 162].

Отже, за даними показників критерію χ^2 в експериментальній і контрольній групах до і після тренінгу розвитку професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів ефективність формувального експерименту підтверджена. Після проведення тренінгу відбулося статистично значуще підвищення рівня розвитку професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів, що було завданням нашого дослідження. Тобто можна констатувати, що даний тренінг є ефективною формою роботи для оптимізації професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів. У перспективі подальших досліджень – розробка на основі результатів формувального експерименту методичних рекомендацій для студентів і викладачів щодо розвитку професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів під час професійної підготовки у вузі.

Література

1. *Дідик Н.М.* Професійно значущі характеристики особистісної зрілості майбутніх психологів : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Дідик Наталія Михайлівна. – К., 2013. – 353 с.
2. *Корольова К.* Психологічний тренінг як засіб особистісного зростання / К. Корольова // Соціальна психологія. – 2010. – №3. – С. 76–84.
3. *Міненко О. О.* Особистісне змінювання в процесі професійної підготовки студентів-психологів: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Міненко Ольга Олександрівна. – К., 2004. – 180 с.
4. *Потапчук Л. В.* Психологічні особливості становлення особистісної зрілості старшокласників : дис. ... канд. психол. н.: 19.00.01. – Луцьк : Волинський державний університет імені Лесі Українки, 2001. – 205 с.
5. *Рамендик Д. М.* Тренінг личностного роста / Д. М. Рамендик. – М.: ФОРУМ – ИНФРА-М, 2007. – 176 с.
6. *Темрук О. В.* Розвиток особистісної зрілості майбутнього вчителя у процесі професійної підготовки: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Темрук Олена Василівна. – К., 2006. – 198 с.
7. *Штепа О. С.* Диспозиційна модель особистісної зрілості : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05 / Штепа Олена Станіславівна. – Львів, 2003. – 146 с.

Відомості про автора:

Дідик Наталія Михайлівна – кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені І.Огієнка.

Статтю подано до друку 10.04.2015.

УДК 159.9

© О. О. Лінецька, 2015 р.

О. О. Лінецька (м. Одеса)

ОСОБИСТІЙ МІФ ЯК ВАРІАТИВНА ЧАСТИНА ОБРАЗУ СВІТУ ОСОБИСТОСТІ

В статті особистий міф розглядається як варіативна частина образу світу особистості та представляє собою закодовану систему етнічних та професійних смислів. Функціонування особистого міфу в індивідуальній психіці розкривається через механізми метафоризації та категоризації. Дослідження змістових особливостей особистого міфу суб'єкта здійснювалось шляхом візуального асоціативного експерименту. Обробка результатів здійснювалась за допомогою якісного ідіотетичного аналізу змісту особистого міфу.